

Вісник

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№ 6 (104)

ГРУДЕНЬ
2023 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

ДОРОГІ ПРАЦІВНИКИ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА, З РІЗДВОМ ХРИСТІВИМ ТА НОВИМ РОКОМ!

Шановні колеги! 2023 рік став для нас роком гордості і сподівань – нашій природоохоронній установі виповнилося 55 років з моменту організації Карпатського державного заповідника та 30 років з дня створення на його базі Карпатського біосферного заповідника.

Карпатський біосферний заповідник сьогодні по праву є гордістю не тільки в Україні, а й далеко за її межами, який упродовж багаторічної діяльності надбав чимало досягнень та здобутків, в тому числі глобальної величини. Свої славетні ювілеї наша установа зустріла з вагомими результатами в науково-дослідній, природоохоронній, еколого-освітній та рекреаційній діяльності. Сьогодні заповідник вийшов на новий рівень охорони території з використанням сучасних міжнародних стандартів, а саме системи SMART. Чимало зроблено, але ми не збираємось зупи-

нятись на досягнутому чи навіть збавляти темп, адже попереду ще довгий шлях, який ми плануємо долати впевненим кроком! Звісно, результатів і досягнень могло бути більше, якби Україна не потерпала від повномасштабної війни. До лав ЗСУ мобілізовано 26 працівників, з яких майже 20 вже другий рік захищають Україну зі зброєю в руках.

Щиро дякую всім за повсякденну наполегливу працю, особистий внесок у спільну справу. Вірю, що прийдешній рік ми вистіймо й витримаємо всі негаразди, які заготувала нам доля. Пам'ятайте, що навіть після найтемнішої ночі приходиться світанок. Тож нехай 2024 рік стане для нас світлим відродженням.

Щиро бажаю вам, Божого благословення, здоров'я, сили волі, наснаги в роботі й МИРУ. З вірою в серці у нашу армію, країну та народ, віную вам всього найкращого у прийдешньому році.

Микола РИБАК,
директор Карпатського біосферного заповідника.
Заслужений природоохоронець України.

ПРАЦІВНИКА КБЗ ОБРАНО ЕКСПЕРТОМ КОМІТЕТУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО

Нагадаємо читачам, що цього року, на 24 сесії Генеральної асамблеї держав-учасниць Конвенції 1972 року про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини ЮНЕСКО, а саме 22 листопада, сталася історична подія – Україну вперше обрали до Комітету Всесвітньої Спадщини (КВС). Тепер наша країна, за підтримки інших 20-ти членів КВС, матиме більше можливостей для збереження об'єктів спадщини в умовах збройної агресії РФ проти України.

Загалом кандидатуру України підтримали 134 країни. КВС опікується об'єктами всесвітньої культурної і природної спадщини ЮНЕСКО, тобто такими, які мають надзвичайну всесвітню цінність. На сьогодні в Україні 8 таких об'єктів, з яких лише один – «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» – відноситься до природної спадщини. Власне Україна разом зі Словаччиною стояла біля витоків цього

об'єкта, присвяченого збереженню старовікових лісів Європи.

З українсько-словацького об'єкта «Букові праліси Карпат», започаткованого у 2007 році, він зараз перетворився на пан'європейський об'єкт, який включає 93 складові частин з 18 європейських країн загальною площею близько 100 тис. га. Зараз цей серійний об'єкт є найбільшим у світі, як за кількістю компонентів, так і кількістю країн-учасниць. В Україні знаходяться 15 кластерів, які охороняються в межах семи природоохоронних територій. Загалом українські складові частини обіймають понад 25 % від усієї спадщини і таким чином Україна є лідером як за площею, так і за кількістю складових частин.

У контексті КВС важливо згадати події, які передували виборам. Відповідно до процедури, держава-кандидат мала призначити експертів щодо природної та культурної спадщини для представлення нашої країни в КВС.

на 2-ій стор.

на 2-ій стор.

ЮВІЛЕЇ 12 ЛИСТОПАДА КАРПАТСЬКОМУ ЗАПОВІДНИКУ ВИПОВНИЛОСЯ 55 РОКІВ!

Цього року наша установа відзначила одразу два ювілеї – 55 років з дня створення Карпатського заповідника та 30 років набуття статусу біосферного заповідника (26 листопада). Тож у знаковий для Карпатського біосферного заповідника час, хочеться в чергове згадати про шлях становлення установи її ролі, значення та цінності на захисті природи.

Адже, нині, заповідник є природоохоронною, науково-дослідною установою міжнародного значення, а з часу його створення тут проведено понад двадцять міжнародних науково-практичних конференцій, рекомендації яких лягли в основу ухвалення цілої низки законів та актів Президента й Уряду України. На базі заповідника щороку організовують круглі столи, семінари, тренінги, інші наукові та громадські зібрання. Постійно розробляються наукові рекомендації щодо збереження видів флори та фауни, лісових та лучних екосистем Карпат.

Карпатський біосферний заповідник став першим серед установ природно-заповідного фонду Міндовкілля України, який у 2020 році успішно пройшов державну атестацію, як наукова установа за напрямом природничих наук та був віднесений до II класифікаційної групи – стабільних наукових уста-

нов, що є провідними за відповідними напрямками проведення наукових досліджень і виявляють активність щодо інтеграції у світовий науковий простір та європейський дослідницький простір з урахуванням національних інтересів. Такий же результат підтвердила чергова атестація у 2023 році.

З ІСТОРІЇ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА:

● З 1968 року територію заповідника розширено з 12,6 до 66,4 тисяч гектарів, про що прийнято п'ять президентських указів і урядових постанов.

● Карпатський біосферний заповідник створено на базі Карпатського державного заповідника згідно з Указом Президента України №563 «Про біосферні заповідники в Україні» в 1993 р.

● Загальна площа КБЗ складає 66417,4 га земель, у тому числі 57399,4 га земель, що надаються йому у постійне користування та 9018 га земель, що включаються до його складу без вилучення у землекористувачів. Розташований на території Берегівського, Рахівського, Тячівського, Хустського районів Закарпатської області.

на 2-ій стор.

КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК УРОЧИСТО ВІДЗНАЧИВ СВІЙ ЮВІЛЕЙ

З нагоди відзначення 55-річчя організації Карпатського державного заповідника та 30-річчя створення на його базі Карпатського біосферного заповідника, 21 листопада відбулася знакова подія. Організовано Міжнародну науково-практичну конференцію «Роль біосферних заповідників (резерватів) та інших природоохоронних територій для реалізації в Україні стратегії сталого розвитку». Зустріч відбулася в онлайн-режимі, що дало можливість приєднатися науковцям та учасникам не тільки з України, а й світу.

Конференцію із вступною промовою відкрив директор біо-

сферного заповідника, заслужений природоохоронець України Микола Рибак. Колектив та учасників наукової події щиро привітала Закарпатська обласна військова адміністрація, а Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, висловило колективу КБЗ подяку за збереження природи Карпат.

Особисто завітали до природоохоронної установи голова Рахівської районної військової адміністрації Владислав Кич та голова Рахівської районної ради Діана Бабинець. Пошанував присутність виконуючий повноваження голови Рахівської міської ради Євген Молнар й голова Всеукраїнського товариства «Гуцульщина»

Дмитро Стефлюк. Шановане товариство, привітали колектив та високо оцінили його діяльність і вручили групі працівників заповідника почесні нагороди.

Із словами вітання до колективу та учасників конференції звернулись: багаторічний директор Міжнародної академії охорони природи на острові Вільм (Німеччина) професор, доктор Ганнес Кнапп, заступник директора Бещадського парку народowego (Польща) доктор Станіслав Кухарчик, багаторічний голова Союзу українців Румунії, депутат двох скликань румунського парламенту Степан Бучута й багаторічний директор Швейцарського федерального інституту лісових, сніго-

ЗНАКОВІ ПОДІЇ

вих та ландшафтних досліджень WSL доктор Маріо Броджі.

Також звернулись до присутніх директор національного парку «Гайнік» (Німеччина) доктор Манфред Гросман, директорка природного парку «Гори Марамуреш» (Румунія) Каталіна Богдан, директор національного пар-

ку «Полонини» (Словаччина) Міро Бураль, професор, доктор П'єр Ібіш з університету сталого розвитку (м. Еберсвальде, Німеччина), виконавчий директор американського міжнародного фонду «Global Conservation» в країнах

на 3-ій стор.

● ЗАКОРДОННІ ПОЇЗДКИ

Останнього місяця осені на грузинському курорті Боржомі, Міністерство охорони навколишнього природного середовища та сільськогосподарства і Агентство природоохоронних територій Грузії організували резонансний захід. Спільно з міжнародним американським фондом «Global Conservation», вони влаштували Міжнародний саміт з охорони національних парків та дикої природи в Європі та Східній Європі. В його роботі взяли участь близько 180 представників із понад 50-ти країн світу.

Із промовами та презентаціями на зібранні виступили: керівники Міністерства охорони навколишнього природного середовища та Агентства природоохоронних

НА МІЖНАРОДНОМУ ПРИРОДООХОРОННОМУ САМІТІ В ГРУЗІЇ ПРЕЗЕНТОВАНО ДІЯЛЬНІСТЬ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

територій Грузії Юрій Носадзе та Катя Тсілозані, посол Німеччини в Грузії Ернст Петер Фішер, повноважний представник UNDP (Програма ООН з охорони навколишнього природного середовища) в Грузії Довглас Вебб. Також регіональна директорка Світового банку на західному Кавказі Рональдо Пріце, виконавчий директор міжнародного американського фонду «Global Conservation» Джеф Морган, керівник американського центру природоохоронних територій та управління державного університету Колорадо Джим Барборак та інші представники міжнародних природоохоронних та наукових інституцій.

Загалом на пленарному та на 11 секційних засіданнях з доповідями та презентаціями виступили понад 40 ораторів. Обго-

ворено ключові основи політики охорони природи, діяльності установ природоохоронних територій, захисту лісів і диких тварин, управління та менеджменту, сталого розвитку громад, збереження та моніторингу біорізноманіття й питання стабільного й справедливого фінансування національних парків і заповідників. Порушували також питання незаконних рубок, браконьєрства щодо диких тварин, самовільних забудов й сталого туризму тощо.

Виступив на саміті, заступник директора КБЗ, професор Федір Гамо та привернув увагу, як і українська екологія Анастасія Драпалюк, до особливостей діяльності установ природоохоронних територій України в умовах війни. Наголосив, що на думку європейських експертів, зокрема представника в

Україні Франкфуртського зоологічного товариства (Німеччина) Міхаеля Бромбахера, Карпатський біосферний заповідник в Європі є таким же унікальним та важливим, як американський Словстонський національний парк, чи африканський національний парк «Серенгетті». Тут зародилась ідея включення букових пралісів до переліку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. В результаті її реалізації, за нашої активної участі створено унікальний транснаціональний, серійний об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси й давні ліси Карпат та інших регіонів Європи», до складу якого входять ділянки із 18 європейських країн.

Користуючись нагодою, презентував учасникам саміту та вручив виконавчому директору фонду «Global Conservation» Джефу

Моргану англomовну версію монографії «Екодіаманти Європи. Історія номінування букових пралісів до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО». Крім того, проведено перемовини із Джефом Морганом щодо поглиблення подальшої співпраці КБЗ із фондом «Global Conservation» та попередньо узгоджено бюджет фінансової підтримки заходів із збереження природних цінностей біосферного заповідника.

Боржомський Саміт ухвалив Декларацію, яку одним із перших підписав автор цієї публікації. Для учасників саміту організовано екскурсію до національного парку «Боржомі-Кхарагаулі» та надана можливість побачити грузинські танці та послухати народну етнічну музику й пісні.

Федір ГАМОР.

12 ЛИСТОПАДА КАРПАТСЬКОМУ ЗАПОВІДНИКУ ВИПОВНЮЄТЬСЯ 55 РОКІВ!

на 1-й стор.

● Разом із транзитною зоною, формує Карпатський біосферний резерват (КБР) ЮНЕСКО. Транзитна зона, або територія сталого розвитку якого, площею 136900 га, створена у 2016 році.

● У 2007 р. за ініціативи адміністрації заповідника Букові праліси Карпат занесені до переліку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, що створило основу для формування транснаціонального серійного об'єкта Всесвітньої природної спадщини «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи».

● Заповідник став міжнародно-визнаним екологічним та науковим центром, п'ять разів нагороджений Радою Європи Європейським дипломом.

● У 2019 році три природних об'єкта з території заповідника отримали статус водно-болотних угідь міжнародного значення, відповідно до Рамсарської конвенції.

СВОЇ СЛАВЕТНІ ЮВІЛЕЇ НАША УСТАНОВА ЗУСТРІЧАЄ ІЗ ЗНАЧНИМИ ДОСЯГНЕННЯМИ В РОБОТІ

Тут налагоджена системна робота за усіма напрямками: науково-дослідна, природоохоронна, еколого-освітня, господарська та рекреаційна діяльність. Також виконання завдань щодо реалізації концепції сталого розвитку в регіоні. В установі на постійній основі діють науково-технічна та координаційна ради.

Охорона території здійснюється за сучасними міжнародними стандартами. У 2023 році в повній мірі запрацювала система SMART, яка слугує для потреб охорони території, здійснення моніторингу за станом довкілля, рекреаційної та екоосвітньої інфраструктури. У командний центр стікається відповідна інформація з усіх природоохоронних науково-дослідних відділень. На службі у Державної охорони сучасна автомобільна техніка – 6 повнопривідних автомобілів Toyota Hilux і 2 – Renault Duster, 12 мотоциклів Honda, снігохід Skandic та автомобілі «Нива».

Треба відзначити, що в останні роки заповіднику в рамках міжнародних проєктів надається суттєва підтримка міжнародними інституціями і фондами, серед яких найвагомішими є українсько-німецький проєкт «Підтримка природно-заповідних територій в Україні». Він реалізується в рамках Німецької Фінансової Кооперації (FC) та фінансується Кре-

дитною Установою для Відбудови (KfW). У рамках цього проєкту в заповіднику з'явилася нова сучасна оргтехніка, квадрокоптери, фотоапарати, обладнання для проведення відео конференцій, потужний дизель-генератор, який в умовах регулярного відключення світла по суті допоміг забезпечити нормальні умови праці в нашій установі і створити тут острів енергетичної стабільності.

КБЗ Є ПРАКТИЧНО ПОСТІЙНО ДІЮЧИМ ПОЛІГОНОМ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ПРОЄКТІВ

Загалом за 55 років, наукових проєктів у співпраці з різними вітчизняними та закордонними установами й інституціями реалізовано близько 30. Система моніторингу та наукових досліджень добре налагоджена на всій території установи. Щороку реалізації наукових досліджень лягають в основу наукових статей та формують щорічний том «Літопису природи» (цього року випущено вже 45-й). У 2015 році засновано видання наукового збірника «Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України».

На території заповідника створена мережа з 21 екологічного маршруту та 5 екологічних стежок, постійно оновлюється рекреаційна інфраструктура – місця відпочинку, перехідні та автомобільні мости, кемпінгові та рекреаційні зони, екопункти, туристичні притулки.

КОНСТРУКТИВНИЙ ДІАЛОГ, ЯК МЕТОД ПЛІДНОЇ СПІВПРАЦІ ІЗ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ

Карпатський біосферний заповідник успішно виконав вимоги статутних рамок для біосферних резерватів ЮНЕСКО, сформувавши транзитну зону (територію сталого розвитку), на основі спільних Меморандумів та Декларацій, до якої увійшло шість територіальних громад (Рахівська, Ясінянська, Богданська, Великобичківська, Угольська і Нересницька) та п'ять державних лісгосподарських підприємств (Рахівське, Ясінянське, Великобичківське, Брустурянське і Мокрянське). В рамках створеної Координаційної Ради, яка включає представників адміністрації установи, місцевих органів влади, представників ГО і бізнесових структур та інших стейкхолдерів, у форматі конструктивного діалогу вирішуються всі важливі питання життєдіяльності громад в межах транзитної зони КБР, а також забезпечується їхня участь в діяльності установи.

На основі започаткованої практики співпраці, в рамках підписаних «Програм розвитку сільськогосподарського та екологічного туризму і рекреації, традиційного господарювання та охорони довкілля на території природно-заповідного фонду», успішно впроваджується механізм фінансування заходів щодо створення умов для розвитку сільськогосподарського та екологічного туризму і рекреації. Ведення традиційного господарювання та охорони довкілля на природно-заповідній території за рахунок коштів сільських бюджетів, шляхом субвенції з місцевого бюджету державному.

ЕКОЛОГО-ОСВІТНЯ РОБОТА – ОДНА З КЛЮЧОВИХ НАПРЯМКІВ КБЗ

Еколого-освітня інфраструктура складається з 3-х еколого-освітніх центрів, з яких найпотужнішим є «Музей екології гір та історії природокористування в Українських Карпатах», 4-х інформаційно-туристичних центрів. Заповідник здійснює видання власної періодики – Всеукраїнського екологічного науково-популярного журналу «Зелені Карпати» (з 1993 року) та регіональної екологічної газети «Вісник Карпатського біосферного заповідника».

Ювілейний рік заповідник зустріє розпочатою масштабною реконструкцією адміністративних будівель. Зокрема, триває перебудова та удосконалення «Музею екології гір» та господарського корпусу. Звісно, результатів і досягнень могло бути більше, якби Україна не потерпала від повномасштабної війни.

До лав ЗСУ мобілізовано 26 працівників, з яких майже 20 вже другий рік захищають Україну зі зброєю в руках. Карпатським біосферним заповідником передано до ЗСУ один автомобіль ГАЗ – 66, два повнопривідні автомобілі Toyota Hilux і один Renault Duster. Колектив заповідника постійно підтримує своїх колег, які за волю долі стали воїнами, окремі працівники активно займаються волонтерством.

Чимало зроблено, але ми не збираємось зупинятись на досягнутому чи навіть збавляти темп, адже попереду ще довгий шлях, який ми плануємо долати впевненим кроком! З Днем народження, рідна установо! Миру тобі й процвітання!

Микола РИБАК,
директор Карпатського біосферного заповідника,
заслужений природоохоронець України.

ПРАЦІВНИКА КБЗ ОБРАНО ЕКСПЕРТОМ КОМІТЕТУ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ЮНЕСКО

на 1-й стор.

Міндовкілля, яке опікується природною спадщиною, запропонувало на цю роль двох представників установ ПЗФ, а саме Василя Покин'ячу – заступника начальника відділу науково-дослідної роботи і міжнародної співпраці КБЗ, та Олександра Яроша – провідного фахівця з управління природокористуванням відділу відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів Ужанського національного природного парку.

У рамках роботи зазначеної вище 24-ї сесії Генасамблеї, яка працювала впродовж 22-23 листопада в м. Париж (Франція), українські експерти взяли участь в обговоренні оновленого Стратегічного документа щодо кліматичних дій для всесвітньої спадщини. Відповідно доповіді виголосив Василь Покин'яча. Він проінформував присутніх про історію створення об'єкта спадщини, присвяченого збереженню старовікових букових лісів Європи.

Власне Україна разом зі Словаччиною стояла біля витоків цього унікального об'єкта. З українсько-словацької спадщини «Букові праліси Карпат», започаткованого 2007 році, він зараз перетворився на найбільший у світі серійний транснаціональний об'єкт, як за кількістю складових частин, так і кількістю держав-учасниць. Важливо зазначити, що Василь Покин'яча брав безпосередню участь у створенні об'єкта спадщини у 2007 р. і був національним координатором його розширення у 2017.

Проте, основною темою його виступу була загроза глобальних кліматичних змін для української частини об'єкта Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи». Він зазначив, що хоча бук є надзвичайно пластичним видом, його опірність також має межі. Під час останнього льодовикового періоду бук був витіснений на периферію континенту, але після його завершення

не тільки відновив свій ареал, але й поширився на нові території. Сучасні кліматичні зміни можуть мати для цього виду зовсім інші наслідки. В той же час доповідач акцентував увагу, що загрози від російської агресії є на сьогодні значно серйознішими, особливо в контексті найближчої перспективи. Також він висловив вдячність усім країнам, які морально й матеріально підтримують Україну.

Остаточну кандидатуру Василя Покин'ячу в якості експерта Комітету Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО затверджено на засіданні Сектору природної спадщини Національної комісії у справах ЮНЕСКО, яке відбулося 27 листопада 2023 р. Вітаємо колегу!

Додамо, що у рамках візиту відбулася зустріч українських експертів із керівником абіотичного напрямку Програми МАБ «Людина і біосфера» ЮНЕСКО п. Крістофом Вандербергом, який очолює секцію наук про Землю і зменшення ризиків генезису. У ході розмови експерти розповіли про ситуацію в Карпатському біосферному резерваті ЮНЕСКО і Ужанському національному природному парку, як частині трилатерального біосферного резервату ЮНЕСКО «Східні Карпати».

Вони загострили увагу стосовно загроз і ризиків, які виникають під час функціонування обох природоохоронних територій в умовах російської агресії. У свою чергу керівник секції занотував інформацію українських експертів і пообіцяв донести її до керівництва програми з метою вивчення можливостей надання адекватної допомоги. Крім того, п. Вандерберг проінформував присутніх про концепцію геопарків і можливість започаткування їх мережі в Україні. Підсумком зустрічі були домовленості щодо налагодження більш тісної співпраці українськими біосферними резерватами ЮНЕСКО і Секретаріатом Програми МАБ «Людина і біосфера» ЮНЕСКО.

Микола РИБАК,
директор КБЗ, заслужений природоохоронець України.

Європи та Центральної Азії Мустафа Гьонен. Слово мали й колеги з України – керівники національних природних парків «Синевир» Микола Дербак, «Верховинський» Михайло Нечай, «Ужанського» Ярослав Шукаль та інші оратори.

Як годиться, після вітань, вся увага зосередилася на доповідях, загалом було заслухано понад 40 актуальних доповідей та повідомлень. За результатами конференції видано електронну версію матеріалів обсягом 256 сторінок. Ознайомитися із працями науковців можна на сайті КБЗ.

Зокрема, заслухано результати таких праць: «Карпатський біосферний резерват ЮНЕСКО, як інструмент реалізації концепції сталого розвитку в регіоні» (Рибак М.П. КБЗ); «Роздуми про роль біосферних резерватів ЮНЕСКО під час війни – уроки з України» (Діхте А., Ібіш П.Л. Центр економіки та екосистемного менеджменту Університету сталого розвитку, Еберсвальде, Німеччина); «Транскордонний біосферний резерват «Розточчя» – форми співпраці» (Грабовскі Т., Котила А., Радлінскі Б., Стахира П. Розточанський НП, Польща); «Виклики та можливості взаємодії промислових об'єктів з територіями природно-заповідного фонду: досвід ДТЕК мережі» (Потапенко О.В. ТОВ «ДТЕК Мережі», Дніпро, Україна). Також доповіді на теми нинішніх реалій: «Вплив військових дій на території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника» (Коломічук В.П., Вишневський Д.О., Мельничук Т.В. Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник, Іванків, Україна); «Нагальні напрямки наукових досліджень установ ПЗФ для покращення екологічної та енергетичної безпеки України» (Шпарик Ю.С. Національний природний парк «Синьгора», Стара Гута, Україна) та інші.

Маючи слово на конференції, доктор біологічних наук, професор, заступник директора КБЗ Федір Гамор, насамперед наголосив, що біосферні резервати, які працюють з 1970 року у рамках Програми «Людина і біосфера», є природоохоронними територіями нового типу. Ключовою метою є забезпечення гармонійного розвитку людини і природи. Сама ідея біосферних резерватів лежить в основі принципів сталого розвитку, зустрічається в усьому світі з великим ентузіазмом і за минулі п'ять десятиріч набула значних успіхів. Сьогодні ж біосферні резервати формують глобальну мережу модельних регіонів, де можуть бути апробовані різні методи сталого природокористування і можливості адаптуватися до мінливих екологічних, економічних і соціальних умов за участі усіх зацікавлених сторін.

З часу створення Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» та мережі біосферних резерватів впроваджувались інноваційні підходи у наукових дослідженнях, організації моніторингу, екологічній освіті, створювався для цього необхідний потенціал. Здійснювалось вдосконалення менеджменту, реалізовувались модельні проекти, які виходили далеко за рамки тільки збереження природи і є добрими мо-

делями для екологічно сталого способу життя.

До Всесвітньої мережі біосферних резерватів від України включені біосферні заповідники Чорноморський, «Асканія-Нова», Карпатський та Дунайський (останній у складі українсько-румунського біосферного резервату «Дельта Дунаю») та біосферні резервати: українсько-польсько-словацький «Східні Карпати», Деснянський, «Розточчя» та Шацький (окремо і в складі українсько-білорусько-польського резервату «Західне

функціями та послугами. Тому Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера» та Швейцарська ініціатива гірських досліджень відновили діяльність Всесвітньої мережі гірських біосферних резерватів. Метою цього формування є поліпшення захисту гірських екосистем і добробуту громад. Також сприяння обміну знаннями та досвідом між науковцями та іншими зацікавленими сторонами в зоні діяльності біосферних резерватів, розгортання наукових досліджень та розробки й

прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень, сприяння адаптивному управлінню охороною та використанню природних ресурсів й організації гірського господарювання. Наприклад, за допомогою угод між керівними комітетами біосферних резерватів й науково-дослідними установами в реалізації спільних планів робіт тощо.

У цій мережі важлива роль належить Карпатському біосферному заповіднику, який за свою тридцятирічну істо-

рію став генератором інноваційних ідей та проектів, що лягли в основу розробки цілого ряду законодавчих та нормативно-правових документів у галузі збереження та сталого розвитку Карпат. Крім того, з нагоди затвердження Указом Президента України Карпатського біосферного заповідника, подано короткий історичний огляд формування концепції біосферних резерватів, як модельних територій для сталого розвитку та роль фахівців КБЗ в роботі з імплементації її до українського законодавства.

Детально розглядаються найважливіші документи та факти, які передували прийняттю Указу Президента України «Про біосферні заповідники в Україні», яким затверджено Карпатський біосферний заповідник». Розглянуто також передумови та історію прийняття Постанови Верховної Ради України «Про впорядкування управління заповідниками та національними парками», якою КБЗ безпосередньо підпорядковано Міністерству охорони навколишнього природного середовища України.

Загалом на конференції Схвалено Рекомендації щодо підвищення ролі біосферних заповідників (резерватів) та інших природоохоронних територій у збереження природних та культурних цінностей й реалізації стратегії сталого розвитку.

Федір ГАМОР,
заступник директора,
КБЗ, д.б.н., професор.

КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК УРОЧИСТО ВІДЗНАЧИВ СВІЙ ЮВІЛЕЙ

З нагоди 55-річного ювілею установи Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України висловило колективу Карпатського біосферного заповідника Подяку за збереження природи Карпат. Відзнака надійшла до установи. Директор Микола Рибак на нараді зачитав текст подяки, повторно привітав колектив і подякував працівникам за результативну плідну працю.

Полісся». Всі вони вносять свій посильний вклад впровадження в Україні стратегії сталого розвитку. Зокрема, служать інструментами запровадження принципів «зеленої економіки», надання екосистемних послуг, раціонального природокористування, мінімізації впливу кліматичних змін тощо.

Ми нагадали, що в світі працює 727 біосферних резерватів, 474 з них розташовані в гірських територіях, які займають приблизно чверть поверхні Землі та є домівкою для приблизно 15 відсотків населення світу, забезпечуючи значну частину земель прісною водою, чистим повітрям та іншими життєво необхідними екосистем-

Шановні колеги, мій дорогий старий друже Федоре Гамор!

Перш за все я хотів би вам, щиро подякувати за запрошення сказати кілька привітальних слів. Висловлюю свою велику повагу за те, що ви змогли організувати цю Міжнародну конференцію в час війни та розрухи.

Охорона природи – це мирна робота. Ця конференція присвячена десятиліттям дружньої та успішної міжнародної співпраці в рамках програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера». Водночас вона посилає знак надії на майбутнє, що мир і співпраця сильніші за агресію та війну.

Щиро вітаю вас із двома річницями Карпатського біосферного заповідника: з визначенням його заповідною територією у 1968 році та з міжнародною сертифікацією як біосферного резервату ЮНЕСКО в 1993 році. І дозвольте привітати вас із третью річницею. Минулого року виповнилося 15 років відтоді, як Букові праліси Карпат були внесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Ці три події є не лише віхами у справі охорони природної спадщини України, а й вагомим внеском у справу охорони природної спадщини Європи та світу.

Я особисто дуже вдячний, що, як колишній директор Міжнародної природоохоронної академії острова Вільм, мав змогу

супроводжувати розвиток Карпатського біосферного заповідника протягом 20 років після Європейської конференції «Природні ліси в помірній зоні Європи» 2003 р. в м. Мукачеві. А у 2013 році я мав радість привітати вас із 45-річчям КБЗ, де наприкінці своєї доповіді на конференції в Рахові я сформулював таке бачення на 2015 рік:

«Повна серійна транснаціональна номінація пралісів/давніх букових лісів Європи та мережа серйозних природоохоронних територій без жодних вирубок деревини, які є простором для дикої природи в Європі, а також для знайомства з природою, проведення досліджень і духовного натхнення».

Реалізація цього бачення потребувала трохи більше часу. Проте з 2021 року серійний транснаціональний об'єкт Всесвітньої природної спадщини «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» включає 94 складові частини у 18 країнах Європи на площі майже 100 тис. га. У своєму привітанні 2017 року в Рахові до 10-річчя включення об'єкта до Всесвітньої спадщини я представив 12 тез щодо європейських букових лісів. Я не хочу зараз їх повторювати, але хочу нагадати три з них:

- Карпатський біосферний заповідник є «колицкою» та промотором номінації Всесвітньої спадщини та процесу розширення до серійного транснаціонального Всесвітнього об'єкта природної спадщини «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи»...

- Україна та Карпатський біосферний резерват є не лише колицкою, але й найбільшою частиною спільного об'єкта Всесвітньої природної спадщини.

- «Букові праліси і давні ліси Карпат та інших регіонів Європи» є спільним європейським проектом, започаткованим у КБЗ, який охоплює більше 20 країн і сприяє європейській ідентифікації та інтеграції.

Ці висновки підкреслюють надзвичайну важливість КБЗ для захисту останніх незайманих пралісів та старовікових лісів і для транснаціональної співпраці в Європі. Вирубка лісів колись була передумовою розвитку нашої цивілізації. Зважаючи на глобальне знищення лісів сьогодні, збереження останніх залишків пралісів тепер є умовою для подальшого існування нашої цивілізації. І на завершення, дозволю мені сказати кілька слів про поняття біосферних резерватів. Це більше ніж природний заповідник. Біосферні резервати прагнуть стати модельними регіонами для сталого життя.

Шановні українські колеги! Ви маєте жажливий досвід нинішньої війни, але ви працюєте для миру в тилу. Біосферні резервати є символами надії та зразком для миру та співпраці, для життя в гармонії між людьми та націями, а також для життя в гармонії з природою. Реалізація цієї основної ідеї біосферних резерватів є найбільшим викликом у нашому кризовому світі. Давайте робити це в дружбі та перевіреній співпраці. З усіма моїми найкращими побажаннями миру.

Професор, доктор Ганнес КНАПП, багаторічний директор (1990-2015 рр.) Міжнародної академії охорони природи на острові Вільм (Німеччина).

Вітаємо!

У листопаді-грудні цього року свої ювілейні Дні народження святкують працівники Карпатського біосферного заповідника:

Віталій Михайлович НЕГРЯ – начальник Угольського ПНДВ;
Михайло Миколайович ПРИЙМАК – сторож Чорногірського ПНДВ;
Володимир Михайлович ВОВКАНЕЦЬ – природоохоронець ПНДВ «Долина Нарцисів» ім. професора В. Комендаря;
Михайло Миколайович МОЖЖЕРОВ – робітник з комплексного обслуговування й ремонту будинків відділу ГТЗ;

Микола Іванович ВОЛОЩУК – завідувач ботанічної лабораторії.

З днем народження Вас вітаємо щиро!

Добра бажаємо, радості і миру,

Завжди мети своєї досягати,

Ніколи суму і невдач не знати.

Кар'єрного бажаєм росту,

Хай легко буде все і просто —

В житті, в роботі і в родині.

Життю радійте щохвилини!

Захисники-іменинники:

Василь Васильович ВЕРБИЦЬКИЙ – майстр з охорони природи Кевелівського ПНДВ;

Мирослав Васильович КАБАЛЬ – завідувач лабораторії лісознавства.

Нехай кожен день буде успішним,

Кожен вчинок – гідним,

Кожна ідея – відмінною,

Кожне слово – твердим,

А кожна дія – впевненою.

Бажаємо бути здоровими, коханими і непереможними!

Нехай поруч завжди будуть тільки вірні та добрі люди,

а лихо завжди Вас оминає.

Адміністрація заповідника.

ЗНАЙДІТЬ 20 ТВАРИН, ЩО ЗУСТРІЧАЮТЬСЯ НА ТЕРИТОРІЇ КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА І НЕ ВПАДАЮТЬ ВЗІМКУ В СПЛЯЧКУ!

підготувала **Євгенія МЕЛЕШ**,

провідний інженер лабораторії екомоніторингу.

Л	а	о	а	т	а	к	р	у	б
к	с	н	д	р	а	н	о	р	о
а	о	в	о	ц	я	к	у	у	з
е	л	к	в	и	м	и	н	б	к
н	а	л	и	с	а	ш	и	ш	а
ь	к	л	є	а	т	я	ц	а	к
г	к	і	ц	з	і	в	т	л	а
о	а	б	ь	к	р	и	х	і	р
р	б	а	н	о	з	д	р	а	р
н	о	с	к	к	у	л	я	б	е
й	а	т	у	т	о	р	а	о	б

РІЧНИЦЮ ЗАПОВІДНИКА ВІДЗНАЧИЛИ ЕКОЛОГО-ОСВІТНИМИ ЗАХОДАМИ

Впродовж жовтня-листопада екоосвітними заповідника були проведені ряд заходів для школярів з нагоди відзначення 55-ої річниці установи та 30-річчя набуття статусу біосферного заповідника. Учасниками еколого-освітніх занять стали учні 1-9 класів Закладів загальної середньої освіти I-III ступенів №1, №2, №4 м. Рахова, сіл Богдан, Костилявка, Луг та селища Ясіня Рахівщини і с. Кіреші Хустщини.

Учням початкових класів екоосвітня в легкій, доступній для сприйняття формі розповідали про заповідник, демонстрували багато відеороликів про типових представників тваринного світу, створювали презентації з яскравих світлин розмаїття флори. Нескладні, цікаві кросворди та загадки, розфарбовки із завданнями робили наші заняття ще цікавішими. Для закріплення матеріалу для кожного класу були підготовлені творчі завдання, адже створити щось своїми руками дітям подобається найбільше. Родзинкою занять

стали рухливі екологічні ігри. Ми бавились з новеньким різнокольоровим парашутом, м'ячами, рибками та жабками, а також багато рухались.

Учні середніх класів взяли участь в конкурсі малюнків «Заповідна природа для миру й перемоги». До конкурсної комісії надійшло більше 20 художніх робіт, з-поміж яких визначено найкращі:

- III місце – Проданюк Ніна, 8 клас, Білинська ЗЗСО I-III ст.;
- II місце – Савляк Мілана, 7 клас, Рахівська ЗЗСО I-III ст. №2;
- I місце – Ніякало Ульяна, Рахівська ЗЗСО I-III ст. №1.

Серед переможців стали роботи, на яких були зображені чудові пташки та інші звірі.

Екологічні уроки на базі Закладів загальної середньої освіти включали мультимедійні презентації, дидактичні ігри та логічні завдання, створення еко-плакатів та об'ємних виробів – символів заповідника. Цьогоріч основою багатьох занять став багатий пташиний світ Карпатського регіону.

Значна частина заходів відбулася в еколого-освітньому центрі «Центр Європи».

Тут приміщення дозволяє проявити творчі фантазії дітей під час різних тематичних майстер-класів. Територія довкола центру теж сприяє активним еко-іграм. Відвідини «Центру Європи» надовго запам'ятаються школярам.

Значну частину інформаційних матеріалів для проведення занять нам надали Інститут еколого-релігійних студій (м. Ужгород), а для проведення екологічних ігор – Франкфуртське зоологічне товариство. Загалом, в еко-заходах, присвячених річниці установи, взяли участь понад 250 школярів.

Зоряна ЛИПЧАК, провідний фахівець з екологічної освіти відділу еколого-освітньої роботи та зв'язків з громадськістю.

● ІНФОРМУЄ ЕКООСВІТА

● ТРУДОВІ БУДНІ У СПІВПРАЦІ З БОГДАНСЬКОЮ СІЛЬСЬКОЮ РАДОЮ РОЗПОЧАТО РЕМОНТ КОНТОРИ МАРАМОРОСЬКОГО ПНДВ

З метою створення належних умов для навчання дітей у класах, розташованих в будівлі контори Марамороського ПНДВ, Карпатським біосферним заповідником на підставі обстеження за участі представників Богданської сільської ради та розробників кошторисної документації, підготовлено технічне завдання на проведення капітального ремонту зазначених приміщень.

За кошти виділені Богданською сільською радою в сумі 375 тис. грн підготовлено кошторис на проведення робіт першої черги, а саме заміни вікон та дверей, ремонт підлогу, електрозабезпечення тощо.

На сьогодні, відповідно до укладеного договору з підрядною організацією, завезено будівельні матеріали, вікна, двері та розпочато виконання робіт, які на заповнення підрядника, планується завершити протягом 2-х тижнів.

Крім того, Карпатським біосферним заповідником закуплено металеву пічку для опалення вартістю 14 тис. грн., яка буде встановлена підрядником в процесі проведення запланованих робіт.

Щодо виконання другої черги капітального ремонту (водопостачання, водовідведення, влаштування туалетів тощо) необхідно додатково виділити кошти в сумі 761,197 тис. грн.

Наразі заповідник не має

можливості спрямувати такі кошти на капітальний ремонт контори через відсутність призначень та наявність боргів із сплати земельного податку, які змушений частково погашати за власні кошти отримані від надання рекреаційних та господарських послуг.

Тому зазначені роботи будуть виконані уже в наступному році.

Микола РИБАК.

Вісник

ЖИТТЯ У ЗАРЯДІ З ЕКОЛОГІЄЮ!

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.

Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net

<http://cbr.nature.org.ua>

Засновник і видавець:

Карпатський біосферний заповідник.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Федір Гамор (шеф-редактор),

Микола Рибак,

Богдана Москалюк,

Юрій Беркела,

Кабалюк Антон (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Газету видано:

Місто Рахів, Карпатський біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію Зт № 401 від 25.01.2006 року